

Κατελής Σ. Βίγκλας, ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΣ, ΚΑΤΑΚΤΗΤΕΣ, ΣΤΟΧΑΣΤΕΣ, ΑΣΑΣΙΝΟΙ. ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ, Εκδοτικός οίκος Κ. & Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, Θεσσαλονίκη 2025. Περιλαμβάνει Πρόλογο και Ευχαριστίες, Εισαγωγή, Επίλογο, Περίληψη στην αγγλική γλώσσα, Βιβλιογραφία και Φωτογραφικό Παράρτημα. ISBN 978-960-656-326-3.

Μαρία Κουμαριανού 

Το βιβλίο *Επαναστάτες, κατακτητές, στοχαστές, ασασίνοι* του Βίγκλα Κατελή αποτελεί μια πολυθεματική ιστορική σύνθεση που κινείται ανάμεσα στη στρατιωτική ιστορία, την πολιτική σκέψη και την ιδεολογία της εξουσίας, ένα πολύ διαφορετικό πόνημα από αυτά που μας έχει συνηθίσει. Όπως αναφέρει και ο ίδιος στον Πρόλογο, αν και τάσσεται ενάντια στην κάθε μορφή βίας, εντούτοις θεωρεί πως οι ιστορίες που παρουσιάζονται στον έργο του, «προκαλούν έντονο αφηγηματικό ενδιαφέρον, αποδεικνύοντας ότι η πραγματικότητα είναι συγκλονιστικότερη και πιο ευφάνταστη από τη λογοτεχνία» (σελ. 10). Επιπλέον, όπως ο ίδιος αναφέρει επιθυμεί να κατανοήσει τον τρόπο που η Ιστορία κατασκευάζεται μέσα από το απρόσμενο, το αναπάντεχο, την υποκειμενική δράση. Για το λόγο αυτό, ο Βίγκλας δεν επιδιώκει μια ενιαία γραμμική αφήγηση, αλλά παρουσιάζει επτά αυτοτελείς μελέτες, οι οποίες συνδέονται από έναν κοινό άξονα: τη βία, τον πόλεμο και τη σκέψη που τον συνοδεύει, είτε ως πράξη απελευθέρωσης, είτε ως εργαλείο κατάκτησης, είτε ως φιλοσοφικό και ιδεολογικό πρόβλημα.

Στο πρώτο κεφάλαιο, «Μακρινίτσα 1878. Η κορύφωση της Θεσσαλικής Επανάστασης», ο συγγραφέας εστιάζει σε ένα λιγότερο προβλεπόμενο αλλά κρίσιμο επεισόδιο της νεοελληνικής ιστορίας. Με έμφαση στο τοπικό στοιχείο και στη δυναμική των επαναστατικών κινημάτων, αναδεικνύεται η σημασία της Θεσσαλικής Επανάστασης όχι μόνο ως στρατιωτικό γεγονός, αλλά και ως έκφραση εθνικών και κοινωνικών διεκδικήσεων. Η αφήγηση ισορροπεί ανάμεσα στην ιστορική τεκμηρίωση και στη ζωντανή περιγραφή. Μέσα από τη γλαφυρή περιγραφή, ο Βίγκλας αναλύει τις αιτίες αποτυχίας της Θεσσαλικής Επανάστασης, αλλά και την πορεία των διαπραγματεύσεων μέχρι την προσάρτησή της στην Ελλάδα

Το δεύτερο κεφάλαιο, «Η ισπανική κατάκτηση των βασιλείων των Μάγια. Η υποδούλωση της Κεντρικής Αμερικής», μεταφέρει τον αναγνώστη στον κόσμο της αποικιοκρατίας. Ο συγγραφέας προσεγγίζει την κατάκτηση όχι μόνο ως στρατιωτική υπεροχή, αλλά και ως πολιτισμική σύγκρουση, υπογραμμίζοντας την καταστροφή ολόκληρων πολιτισμών. Η κριτική ματιά απέναντι στον ευρωπαϊκό επεκτατισμό είναι σαφής, χωρίς όμως να διολισθαίνει σε απλουστεύσεις. Ιδιαίτερα σημαντικό κατά τη γνώμη μου είναι το σημείο εκείνο όπου ο Βίγκλας αναλύει τη διαφορετική πορεία κατάκτησης των Αζτέκων σε σχέση με τους Μάγια, βασιζόμενος στην κοινωνική και πολιτική τους οργάνωση

Στο τρίτο κεφάλαιο, «Βάσκο ντε Γκάμα. Ο περίπλους της Αφρικής και η επέκταση της Πορτογαλίας στην Ινδία», αναλύεται η απαρχή της παγκόσμιας ναυτικής κυριαρχίας της Ευρώπης. Η όλο και αυξανόμενη ζήτηση για μπαχαρικά στην Ευρώπη, η επικινδυνότητα των θαλασσίων ταξιδιών, η έντονη εμπορική παρουσία των Αράβων και η σύγκρουση ανάμεσα στην Χριστιανοσύνη και κατά προέκταση στη Δυτική Ευρώπη με το Ισλάμ και τον Ινδουισμό περιγράφονται με ενάργεια στο κεφάλαιο αυτό. Ο Βίγκλας Κατελής παρουσιάζει τον ντε Γκάμα ως ιστορικό φορέα μιας νέας εποχής, όπου το εμπόριο, η στρατιωτική ισχύς και η εξερεύνηση συνυπάρχουν, αναδεικνύοντας τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της ευρωπαϊκής επέκτασης.

Το τέταρτο κεφάλαιο, «Νικολό Μακιαβέλι, “Περί της τέχνης του Πολέμου. Η γένεση της νεότερης στρατηγικής σκέψης», μετατοπίζει το ενδιαφέρον από τα γεγονότα στη θεωρία. Ο συγγραφέας παρουσιάζει τον Μακιαβέλι όχι απλώς ως κυνικό στοχαστή της εξουσίας, αλλά ως θεμελιωτή μιας ρεαλιστικής και ορθολογικής προσέγγισης στον πόλεμο και στο κράτος, συνδέοντας τη σκέψη του με τη νεότερη στρατηγική παράδοση. Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται τα επτά βιβλίο που αποτελούν το πόνημα «Περί της τέχνης του Πολέμου» και στη συνέχεια δίνεται μια πολύ ενδιαφέρουσα κριτική παρουσίαση της γενικότερης στάσης και φιλοσοφίας του Μακιαβέλι. Όπως υπογραμμίζει ο συγγραφέας «το έργο αυτό σηματοδοτεί τη γένεση της νεώτερης στρατηγικής σκέψης [...] και εισάγει στοιχεία ξπου υποδεικνύουν μίαν επιστημονικότερη μελέτη του πολέμου» (σελ. 83) προκρίνοντας την ατομική σκέψη και δράση.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, «Μάρκος Αυρήλιος. Πολεμιστής, φιλόσοφος, αυτοκράτορας», κυριαρχεί η αντίθεση ανάμεσα στη στωική φιλοσοφία και στη σκληρή πραγματικότητα της αυτοκρατορικής εξουσίας. Ο Κατελής φωτίζει την ανθρώπινη διάσταση του Ρωμαίου αυτοκράτορα, δείχνοντας πώς η φιλοσοφία μπορεί να λειτουργήσει ως εσωτερικό αντίβαρο σε έναν κόσμο διαρκούς σύγκρουσης. Ο τρόπος βίου σκέψης του Ρωμαίου Αυτοκράτορα είναι ένας διαρκής αγώνας ενδυνάμωσης του εαυτού, ιδιαίτερα σε περιόδους πολέμου. Σκοπός του αγώνα αυτού είναι η ενδυνάμωση του χαρακτήρα και η μεταμόρφωση της χυχής σε καθοδηγητική δύναμη, ανεπηρέαστη από εξωτερικές παρεμβάσεις, ένα οχυρό γαλήνης και δύναμης.

Το έκτο κεφάλαιο, «Η αποστολή των Ναζί στο Θιβέτ (1938–39). Η αναζήτηση της κοιτίδας των Αρίων», εξετάζει μια σκοτεινή και συχνά παραγνωρισμένη πτυχή του ναζιστικού ιδεολογικού μηχανισμού. Η σύνδεση μύθου, ψευδοεπιστήμης και πολιτικής εξουσίας παρουσιάζεται με κριτικό πνεύμα, αναδεικνύοντας τον ρόλο της ιδεολογίας στη νομιμοποίηση της βίας. Πρόκειται για μια αποστολή που στέφθηκε με επιτυχία, αναζωπυρώνοντας τις σχέσεις ανάμεσα στη Γερμανία και το Θιβέτ, κυρίως λόγω της πολύ πετυχημένης αξιοποίησης της σβάστικα, του συμβόλου εκείνου που χρησιμοποιήθηκε με έξυπνο τρόπο, ώστε να δημιουργήσει την ιδέα μιας κοινής ταυτότητας τόσο σε πραγματικό όσο και σε συμβολικό επίπεδο.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο, «Ασασίνοι. Οι μυστικοί πολεμιστές του Χασάν αλ-Σαμπάχ», ο συγγραφέας προσεγγίζει τον θρύλο και την ιστορική πραγματικότητα ενός ιδιαίτερου φαινομένου του

Μεσαίωνα. Η ανάλυση αποφεύγει τον εξωτισμό και επιχειρεί να ερμηνεύσει το φαινόμενο των Ασασίνων μέσα στο πολιτικό και θρησκευτικό πλαίσιο της εποχής τους. Ο Βίγκλας αναφέρει τα ιστορικά γεγονότα από την ίδρυση του τάγματος στο οχυρό Αλαμούτ και παρουσιάζει ομοιότητες και διαφορές με τις συνδέει την ιστορία αυτή με τις σύγχρονες ομάδες αυτοκτονίας των τζιχαντιστών μουσουλμάνων, αναφέροντας το πόσο τα στερεότυπα της ομάδας καυτής έχουν επηρεάσει τη σύγχρονη επιστημονική φαντασία.

Συνολικά, το βιβλίο του Βίγκλα Κατελή ξεχωρίζει για το εύρος των θεμάτων του και την προσπάθεια σύνδεσης ιστορικών γεγονότων με τη στρατηγική και φιλοσοφική σκέψη. Παρότι τα κεφάλαια είναι αυτοτελή, ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται έναν υπόγειο διάλογο γύρω από τη φύση της εξουσίας και του πολέμου. Πρόκειται για ένα έργο που απευθύνεται τόσο σε αναγνώστες με ενδιαφέρον για την ιστορία όσο και σε όσους αναζητούν μια βαθύτερη κατανόηση των μηχανισμών που διαμόρφωσαν τον κόσμο.